

Panoramik Fotoğrafın Kökenleri ve Türkiye Örnekleri

Yrd. Doç. Dr. Işık Özdal

Anahtar Kelimeler

panorama
panoramik görüntü
panoramik fotoğraf
dijital
fotoğraf sergisi

Özet

Büyük formatlı fotoğraflar gözümüzün normal görüş açısına daha yakındırlar. Bu nedenle de güçlü bir gerçeklik algısına sahiptirler. Türk fotoğraf sanatında dönüm noktası oluşturan üç panoramik fotoğraf sergisinden hareketle kaleme alınan bu yazıda, panorama gösteri sanatları, panoramik fotoğraf, panoramik görüntü üretim yöntemleri , Türkiye örnekleri ve sergiler incelenmiştir.

THE ORIGINS OF THE PANORAMIC PHOTOGRAPHY AND THE EXAMPLES OF TURKEY

Keywords

panorama
panoramic view
panoramic
photography
photography
exhibition

Abstract

Large format photographs near to normal human eyes view. So, these have a very strong reality perception. The three panoramic photography exhibitions that was opened in past two years, are very important to Turkish photographic art. In this paper, based on these exhibitions, argued panoramic photography and its origins and samples.

Giriş

Günümüzün gelişen fotoğraf üretim ve baskı teknolojileri sayesinde geniş formatlı fotoğraflar, sayısal ortamda düzenlenmiş panoramik görüntüler, hem ticari bir meta olarak hem de fotoğraf sanatında etkin bir görsel biçim olarak dikkat çekmektedirler. Ölçek olarak 40x60cm.'den metrekaresel fotoğraf baskılarına teknik hataların azlığı, güçlü renk ayrımı ve doygunluğu, görüntü keskinliği ve detay zenginliği, insan gözünün yatayda 150 derecelik algısına karşılık gelmektedir. Bu nedenle de gerçeklik algısı daha da güçlenmektedir. Bugün hayranlıkla izlediğimiz büyük boy görüntülerin temeli 1789 yılında sergilenmeye başlanan panorama gösteri sanatına dayanmaktadır. 1821'de Daguerre'nin geliştirdiği Diaroma gösterileri, sahne sanatı olmasının ötesinde ilk defa büyük formatlı fotoğraf baskılarını gösterilerde kullanması bakımından da önemlidir. Büyük formatlı görüntü ihtiyacı -kültürü- fotoğrafın gelişimi ve yaygınlaşması ile paralel olarak gelişmiştir.

Türk fotoğrafında ilk panoramik görüntüler, Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde, gezgin fotoğrafçılar ve daha sonra saraya bağlı çalışan bazı fotoğrafçılar tarafından gerçekleştirilmiştir. 1860-90 arasındaki bu süreçte İstanbul boğazı görüntüleri ağırlıktadır. Sonrasında özellikle 2004 yılından bugüne, Arif Aşçı, Tamer Hartevioğlu ve Nuri Bilge Ceylan tarafından açılan panoramik fotoğraf sergileri farklı temaları ve zengin görsel içerikleri ile dikkat çekmektedir.

İnternet kullanımının genişlemesi, bu ağ içerisinde yer alan pek çok belediye ve beldenin tanıtım sitelerinde dijital düzenlemelerle oluşturulmuş panoramik görüntü kullanımını da arttırmıştır.

Panorama Gösteri Sanatı

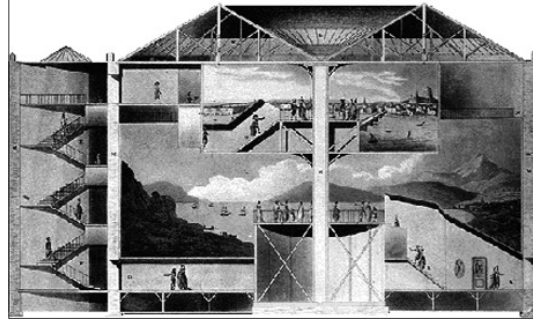
18.yy. yapılan keşiflerle makineleşme çağının başlaması uygarlığımızı ve buna bağlı olarak sosyal yaşantımızı köklü ve geri dönülmez değişimlere uğratmıştır. Daha önceki yüzyılların insan, hayvan ve rüzgar gücüne bağlı yaşamları ilk olarak 1712'de Thomas Newcomen'in ilk buhar makinesini tasarlaması, 1779'da Samuel Crampton tarafından iplik eğirme makinesinin buhar gücü ile birleştirilmesine ve 1787'de buhar gücü ile çalışan dokuma tezgahlarının

gelişmesini olanaklı kılmıştır. (Bender,1997:34). 1789'da İngiltere'de kurulan ilk dokuma fabrikası da sanayi devriminin başlangıcı sayılmaktadır. İlk fabrikaların kurulması ile öncelikle İngiltere'de kısa bir sürede de tüm Avrupa'da yeni bir yaşam şekillenmektedir. Fabrikalarda çalışmak için kırsal kesimlerden gelenler, sağlıksız ve zorlu çalışma koşullarının yanı sıra mekan problemleri ile de uğraşmaktadırlar. Kentlerin yetersiz alt yapıları nedeniyle salgın hastalıklar ve nüfus yoğunluğundan doğan sosyal sorunlarla beraber yeni bir kentli profili de ortaya çıkmıştır. Çağın koşulları çerçevesinde kentlileşen geniş kitleler, kendilerini eğlendirecek yeni arayışlar içindedirler. Bu koşullarda ortaya çıkan panorama gösteri sanatı, resim sanatının tüm incelikleri ile kent - manzara - tarihi sahnelerinin 360 derecelik dev panolara aktarılıp, özel bir mekanda, doğal ışık ve gaz lambalarıyla farklı aydınlatmalar yapılarak boyut kazandırılan bu resimlerin, para karşılığında seyredilmesi esasına dayanmaktaydı. Panorama gösteri sanatına bağlı olarak gelişen Cosmorama ve Diorama gösterileri, resim sanatının geniş halk kitleleri tarafından bir meta olarak algılanmasına ve görsel tüketim kültürünün doğmasına neden olmuştur. Walter Benjamin, Pasajları'nda panoramaları; "yorulmak bilmez bir çabayla teknik ve el becerisiyle doğanın eksiksiz bir kopyasının yaratılma çabası" olarak tanımlar. Sanat ve teknik arasındaki ilişkiyi köklü bir değişime uğratan panoramalar, aynı zamanda yeni bir yaşam duygusunun da ifadesidir. "Taşra karşısında kendini üstün hisseden kent insanı, taşrayı kente getirmeye çalışır" (Benjamin, 1992:81).

Geçmiş yüzyıllardan bugüne büyük duvar resimlerini vb. tanımlayan Panorama sözcüğü; Yunanca bütün anlamına gelen PAN ve görünüm anlamına gelen HOROMA sözcüklerinden oluşmuştur. Sözlük anlamı olarak da "Doğa ve kente ait ufka kadar uzanan çok geniş bir bakış açısına sahip resim" ve "büyük boyutlu panoramik resimleri sergilemek amacıyla yapılmış bina" anlamına gelmektedir (Sözen, Tanyeli; 1994: 185).

İrlandalı bir tüccar olan Robert Barker , 14-Mart-1789'da "Mr.Barker's Interesting An Novel View Of The City And The Castle Of Edinburg" (Mr.Barker'in Edinburg Kale Ve Şehrinin İlginç Şiirli Manzaraları) adıyla Londra'da ilginç bir gösteri başlattı. Bu gösteri özel inşa edilmiş silindirik bir binada gerçekleştiriliyordu. Binanın merkezinde merdivenle çıkılan ve seyir balkonları bulunan bir kule yer almaktaydı. Bu kuleye yaklaşık 40 feet (yaklaşık 12m.) uzaklıkta yer alan dış dairede ise

360 dereceyi tamamlayacak şekilde, ince kumaşlara veya kanvaslara büyük ölçekli olarak çizilmiş kent veya manzara resmi yer almaktaydı. Büyük ölçeğine rağmen en ince detaylarına dek çizilen resimler incelikli olarak renklendiriliyor ve arka duvarda yer alan pencereler ve suni aydınlatma sayesinde derinlik izlenimi yaratılıyordu. Müşteriler merkezdeki kulenin balkonlarında dolaşarak bu resmi seyrediyordu. Panoramaların 360 derecelik görüntüleri oldukça etkileyici ancak boyutlarından dolayı sergileme, depolama ve nakliye ciddi sorunlardı (Hyde,1988:13).

Robert Barker'in Panorama binasından kesit.

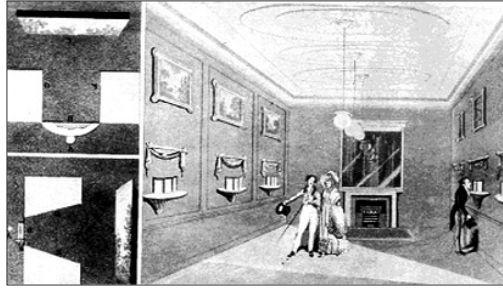
Cosmorama

Cosmaromalar; tek girişli iyi dekore edilmiş yarı karanlık iki bölmeli bir oda da, göz hizasında birbirine paralel sıralanmış deliklerden arkadaki konveks ekrana bakılarak, gaz lambasıyla aydınlatılmış resimlerin seyredilmesi ilkesine dayanıyordu.

İlk Cosmaromalar 1808'de Societe Des Voyagerus Et d'Artistes tarafından Paris'te açıldı. Şirketin optik buluşları ve seçilmiş resimlerinden bazıları 1815'de New-York'a götürüldü. Londra'da ilk Cosmaroma odası 1821'de açıldı. Genellikle Panorama gösterisi beklenirken gezilen Cosmorama odaları daha sonraları seyyar hale getirildi ve kalabalık alışveriş merkezlerinde pazar yerlerinde 1 şilling karşılığında gezilebiliyordu.

Cosmorama ressamlığı ve işletmeciliği alanında Avrupa ve Amerika'da en iyi bilinen isim Hubert Sattler (1807- 1904) dır. Sahip

olduğu 15 tonluk araç gereçle bütün Avrupa'yı dolaşarak gösteri yapıyor, ayrıca yeni görüntüler sağlayabilmek için dünyanın çeşitli yerlerine giderek resimler çiziyordu. Gayretlerinden dolayı Sattler'e 1845'de Hannover'de Profesör ünvanı verildi, cosmaromalarının ve resimlerinin pek çoğu bugün Salzburg müzesinde korunmaktadır (Hyde, 1988: 125-27).

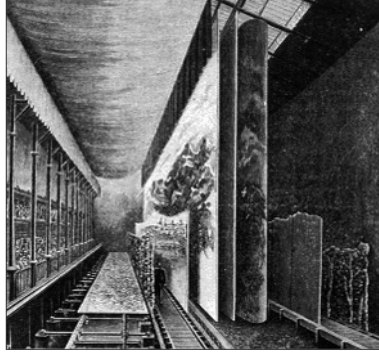
Cosmorama kabini

Diaroma Gösteri Sanatı

Sahne tasarımcılığı ve büyük boy perde ressamlığı yapan Louis Mande Daguerre (1787-1851) ve ressam Charles Bouton (1781- 1853) ortak çalışarak 1821'de Diaroma gösteri sanatını geliştirdiler.

Diaroma; yarı şeffaf perdeler üzerine resmedilen konunun, çeşitli aydınlatma etkileri ile üç boyutlu izlenimi uyandırmasına dayanan bir ilizyondur. Üç boyutlu izleniminin sağlanabilmesi için, öndeki perdeye resmedilen konuya ait detaylar, renk ve kompozisyon dikkate alınarak arkadaki 2.perde üzerine yapılan çizim ve boyamalarla tamamlanıyordu. Arka fondan yansıtılan ışıklar ile de günün ve atmosferin farklı zaman etkileri perde - sahnede canlandırılıyordu. Gösteri esnasında harphiskon çalınarak, fon müziği oluşturuluyordu.. Diaroma perdeleri yaklaşık 21,5 x 13,5 m boyutlarındaydı. İzleyiciler sahneden yaklaşık 15m. uzakta oturarak gösteriyi seyredebiliyorlardı. Perdelerin asılabileceği bir sağır duvar ve tam karşısında büyük bir boşluk ihtiyacının yanı sıra mekanın büyük pencerelerinin de olması önemliydi. Bu mesafelerden de anlaşılacağı üzere Diaromalar anfi tiyatro veya hangar benzeri büyük mekanlarda sergilenabiliyordu. Perdelerin üzerine resim çizimlerinin yanı sıra çok sayıda aydınlatma araç gereci ve diğer ekipmanları

kullanabilmek için ortalama 350 kişiye ihtiyaç duyuluyordu. Tüm bu zorluklarından dolayı Diaromalar Fransa ve İngiltere dışında pek yayılamadılar (Hyde, 1988 : 284-93).

Diaroma gösterisi

İlk Panoramik Fotoğraflar

Diaroma gösterilerinin beraberinde görüntü saptama konusundaki araştırmalarına devam eden L.M.Daguerre, 1839 yılında Fransız Bilimler akademisinde, fotoğraf makinesini ve fotoğraf kaydını keşfettiğini tüm dünyaya ilan ederek, tescilletti. Daguerreotype'ın olanca ağırlığına, uzun süren kimyasal hazırlıklar ve uzun poz süresine rağmen görüntüyü cam levhalarda saptayabilme yetisi, tüm Avrupa'da ve Amerika'da büyük bir heyecanla karşılandı. Çeşitli araştırma kuruluşları ve ticari amaçlı girişimciler tarafından oluşturulan ekipler, 1840 yılından itibaren dünyanın ilgi duyulan yerlerine giderek görüntü kaydetmeye başladılar. Manzarayı tüm görkemi ile saptayabilmek amacıyla, görüntüye paralel bir çizgi üzerinde eşit aralıklarla çekilen fotoğrafların yan yana getirilmesi ile oluşturulan ilk panoramik fotoğraflar bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu fotoğraflara örnek olarak William Soutgate Porter'ın 1848 yılına ait 8 daguerreotype'dan oluşan Fair Mount panoramasını gösterebiliriz.(Frizot, 1998:47) Bu süreç içerisinde Osmanlı İmparatorluğu topraklarını ziyaret eden pek çok gezgin fotoğrafçı İstanbul Boğazının panoramik görüntülerini çekmiştir. Daguerreotype icadından iki yıl sonra yaygınlaşmaya başlayan talbotype yönteminde; görüntü negatif olarak kağıt yüzeye aktarılıyor sabitlendikten sonra tekrar fotoğrafı çekilerek pozitif görüntü elde ediliyordu ve görüntüyü

istenildiği kadar çoğaltmak mümkündür. Talbotype'in kullanım kolaylığına bağlı olarak özellikle Avrupa'da çok sayıda ticari amaçlı panoramik görüntü üreten firmalar kurulmuştur. Ticari , turistik ve arşiv amaçlarının ötesinde savaş alanlarında da panoramik fotoğrafların üretildiği bilinmektedir. Bunların ilk örnekleri 1855-56 yılları arasında Kırım savaşı sırasında Roger Fenton, sonrasında Felice Beato ve James Robertson tarafından üretilmiştir (Hayde, 1988:182).

Porter, Fairmount, 1848

İlk Panoramik Fotoğraf Makineleri

35mm. olarak tanımladığımız fotoğraf makineleri tek gözün görme açısından hareketle tasarlanmıştır. Değişik objektif açıklıklarına bağlı olarak 5-180 derece arasında görüntü saptamak mümkündür. Oysa insan yatayda iki gözün dış uçları arasında 180 derece, düşeyde 135 derecelik görüş açısına sahiptir. (Larousse, 1972 : 104) Tek bir kadrajda , biçimsel ve gerçeklik kaydı olarak , bu geniş görüntüyü saptayabilen makinelere Panoramik fotoğraf makineleri denir. Panoramik fotoğraf makinelerinin işleyiş esası; belirli bir örtücü hızında ve objektif merkezine koşut olan bir düzlemde, objektifin ve filmin eşzamanlı dönüşü sırasında görüntünün kaydedilmesine dayanır.. Kısık diyafram tercih edilir. Objektifin ve filmin eş zamanlı dönmesini sağlayan motor düzeneği karmaşık bir sistemdir, bu nedenle panoramik fotoğraf makineleri pahalıdır. Rus yapımı Horizon ilk ve en tanınmış panoramik fotoğraf makinesidir, Kodak ve Leica firmaları tarafından üretilmiş çeşitli panoramik makineler de mevcuttur.

(http://www.photoshot.com/articles/collector_corner/ft2.htm)

Panoramik Fotoğraf Üretim Yöntemleri

Panoramik fotoğraf makinesi kullanmadan da panoramik görüntü üretmek mümkündür.

1- İlk daguerreotypistlerin uyguladığı gibi; manzaraya paralel düz bir hat üzerinde belli noktalardan çekilen fotoğrafların birleştirilmesi yöntemi temeldir. Fotoğrafların düzgün birleştirilebilmesi için çekilen her yeni fotoğraf ile bir önceki fotoğraf arasında çakışma görüntülerinin bulunması gerekir. Aynı görüntülerin üst üste getirilmesi ile deformasyon ve kayma olmadan görüntü genişletilebilir.

2- Günümüzde çoğu otomatik yada dijital fotoğraf makinelerinde olduğu gibi, 14 - 28 derece geniş açı ile saptanan görüntü alt ve üst tarafından kesilerek, panoramik görüntü izlenimi oluşturulmaktadır.

3- Dijital kamera ve bilgisayar destekli programlarla panoramik fotoğraf oluşturmak mümkündür. İnter-net ortamından indirilebilen Pixmaker vb. programlar yada dijital fotoğraf makineleri ile birlikte verilen fotoğraf birleştirme programlar işimizi oldukça kolaylaştırmaktadır.

Türk Fotoğrafında Panoramalar

Fotoğraf tarihimize baktığımızda panoramik görüntülerin 1850'li yıllarda ve sonrasında İstanbul manzaralarını saptamak amacıyla üretildiğini görmekteyiz. Pascal Sebah, Felice Beato, Abdullah Biraderler vb. saray fotoğrafçılarının elinden çıkma muhteşem panoramalar albümler halinde hazırlanmakta ve saklanmaktadır. (Öztuncay, 2003: 699)

James Robertson, Felice Beato, 1857, Beyazıt Kulesinden İstanbul, 5 daguerreotype levhadan yapılmıştır.

Yukarıdaki tarihler sonrasında Türk fotoğrafında tekrar Panoramik görüntülerin ortaya çıkması 2000'li yıllara denk gelir. Bu kadar uzun süre, araya giren savaşlar ve Türkiye'nin geçirdiği sosyo-ekonomik, kültürel gelişim ve değişim ile yakından bağlantılıdır.

Nuri Bilge Ceylan ve Türkiye Sinemaskop'ları

1959 İstanbul doğumlu olan Ceylan, Boğaziçi ün. Elektrik mühendisliğini bitirdi ve bir süre aynı üniversitede çalıştı. 1975 yılında fotoğrafa başlayan Ceylan 1980'li yıllarda siyah beyaz kurgusal fotoğrafları ile Türk fotoğrafının önemli bir temsilcisi haline geldi. 1989 yılında sinemayla ilgilenmeye başlayan Ceylan Koza (1995) , Kasaba (1997), Mayıs (1999), Uzak (2002), İklimler (2002) filmleri ile ulusal ve uluslar arası pek çok ödüle layık görüldü.(www.nuribilgeceylan .com)

Ceylan'ın "Sinemaskop Türkiye" fotoğrafları 2003-06 sürecinde, çeşitli Anadolu kentlerine yaptığı yolculuklar sürecinde oluşmuştur. Sinemaskop; geniş ekran sinema filmi formatıdır ve 1953-67 arasında yoğun olarak kullanılmıştır. 21,95 x 18,8 mm. negatif kullanılarak, geniş açılı objektifler sayesinde üretilen görüntüler, normalden iki kat daha geniştir. (<http://en.wikipedia.org/wiki/cinemascope>) Ceylan'ın kumaş tabanlı fotoğraf kağıdına, püskürtmeli sistemle basılan 44x117 cm. boyutlarındaki fotoğrafları, ilk defa 47. Selanik Film Festivali kapsamında sergilenmiştir. Sergi 2007 Mart-Nisan aylarında 26. Uluslararası İstanbul Film Festivali kapsamında Milli Reasürans Sanat Galerisinde tekrarlanmıştır. Anadolu'nun farklı kentlerine, yaşamına, doğasına ait renkli panoramik görüntülerden oluşan sergi, her bir fotoğrafta ayrı bir öykünün ipuçlarını taşımaktadır. Varolan gerçekliğin olduğu gibi aktarıldığı sinemaskopik görüntülerde görsel verilerin çokluğuna karşın dingin, içe kapanık bir ruh hali izleyiciye ulaşmaktadır. Bu etkiyi artıran en önemli unsur ise fotoğrafların çoğunda hakim olan atmosferin donuk ışığıdır. Fotoğraflar bu yönleriyle Ceylan'ın siyah-beyaz kurgusal fotoğrafları ile içerik olarak örtüşmektedir.

Nuri Bilge Ceylan, Sard, 2003

Panoramik fotoğraflarında siyah - beyaz yerine neden renkli görüntüyü tercih ettiğini Nuri Bilge Ceylan "artık renkli fotoğrafında kontrol edebileceğim bir halde oluşu belki. Çünkü artık kendim basabiliyorum renkliyi gelişen teknolojiler sayesinde, renkler müdahale edebiliyorum. Bir de gerçekliğe daha düşkünüm eskiye göre. Bugün renklinin bu kadar kolay olduğu bir çağda siyah - beyaz fotoğraf yapmak fazla elitist geliyor bana" diyerek açıklamaktadır (Milliyet Gazetesi, Kültür Sanat Eki, 8-Nisan-2007).

Arif Aşçı ve İstanbul Panoramları

1958 Adana doğumlu olan Aşçı, 1982 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisini bitirmiş, 1984-86 yılları arasında Mimar Sinan Ün. Asistan olarak çalışmıştır. Resim eğitimi ile birlikte geliştirdiği fotoğraf ağır basınca görevinden istifa ederek, üç yıllık Asya ülkeleri gezisine çıkmıştır. Dalai Lama ile röportaj yapan ilk Türk gazeteci olmasının yanı sıra pek çok foto-röportajlar gerçekleştirmiştir. Turkuaz (1990-91), İpekyolu (1996-97) projelerinin yaratıcısı olarak belgesel ve fotoğraf albümlerini yayınlamıştır.

En büyük ve sürekli projesi ise İstanbul şehridir. 30 yıldan fazla fotoğrafladığı İstanbul yaşantısı ağırlıklı olmak üzere çalışmalarını Bahtabakan albümünde toplamıştır. (www.arifasci.com) Projenin ikinci adımı ise 2004 yılında başladığı "İstanbul Panorama" dır. Sanatçının 6x17 cm. formatında panoramik fotoğraf makinesi ile ürettiği siyah-beyaz fotoğraflar "Bugün İstanbul Surları: Parça Parça Bir Bellek" adıyla, 19-Şubat/ 19-Ocak 2005 tarihleri arasında İstanbul Fransız Kültür Merkezinde açılmıştır. (www.ntvmsnbc.com/news/305879.asp) İstanbul Panorama projesinin ikinci sergisi "İstanbul'un Kedileri, Köpekleri ve Kuşları..." adıyla 3-Şubat / 2-Mart 2007 tarihleri arasında The Marmara Cafe Taksim'de açılmıştır. Aşçı, 2007 yılında yayımlamayı düşündüğü 150 panoramik fotoğraftan oluşan albümle projeyi tamamlamayı hedeflemektedir (www.istanbulsehir.com).

Aşçı'nın fotoğrafları, görsel veri yoğunluğuna rağmen yalın kompozisyonları ve siyah- beyaz ton zenginliği ile dikkat çekmektedir. İstanbul'un kozmopolit yapısından sentezlenen günlük yaşama ait fotoğraflar Türk fotoğrafında önemli bir yere sahiptir.

Arif Aşçı, İstanbul Panorama

Tamer Hartevioğlu'nun Paris'i

1972 doğumlu Hartevioğlu, Yıldız Teknik ve Mimar Sinan Üniversitelerinde Fotoğraf eğitimi görmüş bir süre özel televizyon kanallarında çalıştıktan sonra 1995 yılında serbest reklam fotoğrafçılığına başlamıştır. (www.thartevi.com) Bugüne kadar pek çok karma sergide yer alan sanatçının ulusal ve uluslararası ödüllü vardır. 2002 yılında kurduğu kendi şirketi ile çalışmalarını sürdürmektedir. İki yıllık bir çalışmanın sonucu olan "Panoramik Bir Rüya : Paris" fotoğraf sergisi 5-Aralık -2006 / 13-Ocak-2007 tarihleri arasında İstanbul Fransız Kültür Merkezi'nde açıldı ve 16-Ocak / 24-Şubat 2007 İzmir Fransız Kültür Merkezi'nde tekrarlandı. Özel ekipman ve tekniklerle çekilen 360 derecelik Paris görüntülerinin boyutları bazı fotoğraflarda 3 m. ulaşmaktadır. Fotoğraf kağıdı yerine kanvas kumaşa basılan fotoğraflarda, kumaş dokusu görüntülere 3. boyut izlenimi katmıştır. Özellikle su unsurunun bulunduğu fotoğraflarda, suda yansıyan ışıkların kıpırtısı hissedilir hale gelmiştir. Renk doygunluğu ve ton zenginliğinin yanı sıra çok sayıda fotoğrafın aynı düzlemde hiçbir perspektif bozuluma ve ışık dağılımında hataya düşmeden bir arada kurgulanması, üstün bir teknik donanım ve maharet gerektirmektedir.

Arif Aşçı, İstanbul Panorama

Hartevioğlu panoramik fotoğrafa yaklaşımını "Benim tekniğimle gerçekleştirilen panoramik fotoğrafçılık adeta beyin jimnastiği yapmak gibi, kimi zaman saatlerce aynı noktada durarak yalnızca tek bir kareyi düşünüyorum.İnsanlara içinde oldukları halde asla göremeyecekleri bir dünya sunmaya çalışıyorum" diyerek özetlemektedir (www.ntvmsnbc.com/news/391273.asp).

Sonuç

2005-2007 yıllarında İstanbul ve İzmir'de açılan 3 panoramik fotoğraf sergisinden yola çıkarak hazırladığımız yazımızda, panorama gösteri sanatı, panoramik fotoğrafın temelleri ve tarihsel gelişim süreci incelenmiştir. Gezgin fotoğrafçılar sayesinde fotoğrafla tanışan Osmanlı İmparatorluğunda, saraya bağlı fotoğrafçılar tarafından 1850-90 döneminde sıklıkla gerçekleştirilen İstanbul'un panoramik fotoğrafları, günümüze dek bir daha tekrar edilmemiştir. Bunun sebepleri, yıkılan bir imparatorluk yeni kurulan bir cumhuriyet, yaşanan savaşlar sonrası ortaya çıkan toplumsal, ekonomik, kültürel değişim süreci ile açıklanabilir. Türk toplumunun dini nedenlerden dolayı resim sanatı ve ona bağlı gelişen görsel sanatlara uzak oluşu, bir diğer önemli nedendir. Türk fotoğraf tarihini gözden geçirdiğimizde, Kurtuluş savaşı döneminde savaş fotoğrafçılığı ile doğan ve basın fotoğrafçılığı eliyle devam eden gelişim süreci 1970'li yıllara dek etken olmuştur. 1970 sonrası fotoğrafın yaygınlaşması, fotoğraf derneklerindeki artış, yurt dışı ile kurulan bağlantıların çoğalması, yeni teknik ve stillerin denenmesi Türk fotoğrafında görsel ifadenin zenginleşmesini sağlamıştır. Son yirmi beş yıllık süreçte, teknolojik gelişimlere daha kolay ulaşmamız ve fotoğrafla ilgilenen kişilerin bilinç düzeyinin yükselmesi dünya vizyonunu yakalamamızı sağlamıştır. Bu ön bilgiler ışığında değerlendirdiğimiz panoramik fotoğraf sergilerinde 3 ayrı panorama üretim tekniği kullanılarak farklı içerikler yorumlanmıştır. Nuri Bilge Ceylan'ın sinemaskop görüntü üretim yöntemini kullanarak saptadığı Anadolu yaşantısına ait fotoğraflar, dingin kompozisyonları ile belgesel fotoğrafa yakın görünse de, her bir fotoğraf ayrı bir söyleme sahip kurgu izlenimi yaratmaktadır. Arif Aşçı'nın orijinal panoramik fotoğraf makinesi kullanarak saptadığı kent yaşamına ait görüntüler, tüm görsel yoğunluğuna rağmen, siyah- beyaz baskıların yalınlığı sayesinde, rahatça algılanabilmekte ve dikkat çekmektedir. Tamer Hartevioğlu, dijital

fotoğraf makinesi ve bilgisayar donanımı ile oluşturduğu Paris fotoğraflarında, klasik kent fotoğrafına ait bakış açısı, kompozisyon ve estetik değerleri günümüze taşımıştır.

Üç sanatçının farklı fotoğraf makineleri, özgün bakış açıları ve farklı baskı teknikleri ile ürettikleri panoramik fotoğraflar, Türk fotoğraf sanatı açısından bir dönüm noktası, farklı bir ifadeyle referans noktası oluşturmaktadırlar.

Kaynaklar

BENDER, Lionel; İcatlar Ansiklopedisi, 1997, Londra Bilim Müzesi Kitapları, sabah Yay., İstanbul

BENJAMIN; Walter, Pasajlar, 1992, Çev. Ahmet Cemal, Y.K.Y. İstanbul

SÖZEN, M.- TANYELİ, U.; Sanat ve Sanat Terimleri Sözlüğü, 1994, Remzi K., İstanbul

HYDE, Ralph; Panoramania!, 1988, The MIT Pres, London

ÖZTUNCAY, Bahattin; Dersaadet'in Fotoğrafçıları, 2003, Koç Kültür sanat ve tanıtım Hiz., Aygaz A.Ş., İstanbul

Meydan Larousse, 1972, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd., İstanbul

www.photoshot.com/articles/collector-corner/ft2.htm

en.wikipedia.org/wiki/cinemascope

www.nuribilgeceylan.com

www.arifasci.com

www.thartevi.com

www.ntvmsnbc.com/news/305879.asp

www.istanbulsehir.com

www.ntvmsnbc.com/news/391273.asp

www.panoramikberruya.com